

Лещук Галина Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна
h.v.leshchuk@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-0017-9464>

Стефанчук Богдана Миколаївна

асистент
кафедра романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
м.Тернопіль, Україна
8747127@gmail.com
<http://orcid.org/0009-0001-1537-1934>

АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ МЕТОД У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Анотація. У статті розкрито сутність аудіовізуального методу навчання іноземних мов. Схарактеризовані основні методи навчання іноземних мов (граматично-перекладний, аудіолінгвальний, комунікативний, імерсивний, прямий, сугестивний, нейролінгвістичний методи). Простежено історію виникнення аудіовізуального методу та проаналізовано внесок різних науковців у його розробку (П. Ріван, Р. Ладо, Р. Рішер). Наголошено на важливості методу в контексті подальшого розвитку мультимедійних ресурсів. Представлені основні характеристики методу та його складові: прослуховування, перегляд відео, повторення, сприйняття контексту. Визначені переваги та недоліки методу. Окреслені перспективи дослідження аудіовізуального методу та його потенціалу. Зроблено висновок, що аудіовізуальний метод є потужним інструментом для початкового етапу вивчення мов, однак для комплексного оволодіння мовою необхідно його доповнювати іншими методами.

Ключові слова: аудіовізуальний метод, іноземна мова, метод, навчання іноземних мов.

Вступ. Актуальність вивчення іноземних мов у сучасному світі посилюється через глобалізацію, розвиток технологій, а також розширення міжнародних зв'язків у різних сферах життя. Знання іноземних мов відкриває широкі можливості для працевлаштування, надає доступ до найкращих навчальних програм у провідних освітніх закладах, вивчення іноземних мов покращує когнітивні функції індивіда, сприяє розвитку пам'яті, концентрації та здатності вирішувати проблеми; знання іноземної мови сприяє міжкультурному взаєморозумінню, зменшує стереотипи і підвищує толерантність, допомагає розвивати самодисципліну, терплячість і здатність до постійного самовдосконалення, створює відчуття досягнення і відкриває нові горизонти для особистого розвитку тощо. За таких умов пошук ефективних методів навчання іноземних мов є актуальним запитом сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні методики навчання іноземної мови у закладах вищої освіти є предметом наукових розвідок багатьох науковців. Зокрема, Н. Канонік, К. Ковальова, О. Трубіцина зауважують, що попри різноманітність сучасного методичного інструментарію, не існує єдино правильного чи ефективного методу навчання іноземної мови. Кожен з них має свої переваги та недоліки, проходить свою еволюцію розвитку, адаптуючись до новітніх підходів у організації вивчення іноземної мови [1]. Учені С. Нікіфорова, Н. Пивоварова, О. Пивоварова у своїх дослідженнях простежують історію розвитку методів навчання іноземних мов (граматико-перекладний, текстуально-перекладний, натуральний, прямий,

аудіолінгвальний, аудіовізуальний, свідомо-порівняльний, змішаний і комунікативний), характерні для різних історичних періодів [2]. Альтернативні методи вивчення іноземних мов, які поєднують у собі комунікативні та пізнавальні (академічні) цілі (метод повної фізичної реакції, сугестивний метод, драматично-педагогічний метод, мовчазний метод, груповий метод та інші), спрямовані на «активізацію процесу навчання, надання йому творчого характеру; набуття студентами досвіду іншомовного спілкування в контексті реального життя; розвиток пізнавальних мотивів; вдосконалення комунікативних умінь і навичок соціальної взаємодії», описані в науковому доробку С. Дешко, Л. Лихочвор, Л. Гуні, І. Добош [3]. Передумови для становлення аудіовізуального методу знаходимо в напрацюваннях американського лінгвіста Ч. Фриза (С. Fries), який розвивав структурний метод, тісно пов'язаний з аудіовізуальним підходом. Роботи ученого зосереджувалися на презентації граматичних структур через аудіо та візуальні засоби, що сприяло поступовому формуванню мовних навичок у учня [4].

Попри те, що питання методики вивчення іноземних мов є доволі опрацьованими в науково-практичній літературі, вважаємо, що в умовах нових суспільних та освітніх викликів переосмислення традиційних методів, зокрема, аудіовізуального, є необхідним та своєчасним.

Метою статті є сутнісна характеристика аудіовізуального методу як одного з провідних у теорії та практиці навчання іноземних мов.

Методи дослідження. Окреслене в статті

проблемне питання змусило нас звернутися до таких теоретичних методів наукового дослідження: аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, метод синтезу й узагальнення.

Виклад основного матеріалу. У педагогічній практиці існує багато методів вивчення іноземних мов, кожен з яких має свої переваги та підходить для різних стилів навчання та рівнів підготовки учня. Схарактеризуємо найвідоміші з них:

1. Граматично-перекладний метод. Це традиційний метод навчання, який передбачає вивчення граматичних правил і переклад текстів. Основний акцент при цьому робиться на вивченні теорії, запам'ятовуванні слів і фраз, а також перекладі з однієї мови на іншу. Перевагами методу є глибоке розуміння граматики, легкість лінгвістичного матеріалу для самостійного навчання, недоліком – брак розмовної практики, низька ефективність у розвитку навичок говоріння.

2. Аудіолінгвальний метод заснований на багаторазовому повторенні (дрилах) типових мовних структур і фраз. Учні навчаються через імітацію та автоматизацію мовлення. Метод сприяє розвитку правильного мовленнєвого автоматизму, покращенню вимови, однак характеризується відсутністю творчого підходу до вивчення мови, недостатньою увагою до граматики.

3. Комунікативний метод націлений на розвиток комунікативних навичок учнів у реальних ситуаціях. Основна увага тут приділяється інтерактивним вправам, рольовим іграм та розмовам. Застосування методу сприяє покращенню практичних навичок мовлення, розвитку вміння спілкуватися в різних контекстах, однак недостатньо уваги приділяють граматиці.

4. Метод повного занурення (іммерсивний метод) – учні навчаються в умовах, де повністю використовується іноземна мова – як у школах за кордоном або на курсах з інтенсивним вивченням мови. За такого підходу відбувається швидке опанування мовою, занурення в культурне середовище, однак часто необхідні значні витрати часу та коштів, такий темп може бути стресовим для початківців.

5. Прямий метод забороняє використання рідної мови в класі, вся комунікація відбувається виключно іноземною мовою. Основний акцент робиться на говорінні, граматика вивчається інтуїтивно через мовну практику. За такого підходу відбувається природне засвоєння мови, однак викладач має бути дуже досвідченим, метод може бути складним для новачків.

6. Сугестивний метод (метод навіювання), розроблений болгарським психологом Г. Лозановим, базується на створенні невимушеного та комфортного середовища для навчання з використанням музики та релаксації. Перевагами методу є підвищена мотивація, зниження стресу в учнів, однак він підходить не всім, потребує специфічної підготовки вчителя.

7. Нейролінгвістичний метод базується на психологічних техніках, спрямованих на підвищення ефективності засвоєння інформації через використання спеціальних когнітивних і мовленнєвих моделей. Переваги методу – індивідуальний підхід, розвиток усіх мовленнєвих навичок. Недоліки – складність у реалізації, метод потребує кваліфікованих викладачів [5].

Кожен із цих методів може бути адаптований під індивідуальні потреби учня чи студента, але найкращі

результати часто досягаються при поєднанні різних підходів. Одним із класичних методів навчання іноземних мов вважається аудіовізуальний метод.

Аудіовізуальний метод вивчення іноземних мов – це метод навчання, який базується на поєднанні слухових (аудіо) та візуальних (відео) стимулів, тобто визначальною ознакою методу є одночасне використання звуку та зображення. Метод передбачає активне використання аудіо та відеоматеріалів, щоб допомогти учням краще запам'ятовувати нові слова, фрази, граматичні конструкції, стимулює різні сенсорні канали, розвиває розуміння мови в реальних ситуаціях.

У післявоєнний період, коли світова економіка, міжнародні відносини, наука та техніка почали інтенсивно розвиватися і, відповідно, освітні системи потребували реформування, виникла необхідність у перегляді основних методик та підходів до вивчення іноземних мов. Аудіовізуальний метод став певною мірою відповіддю на нові освітні запити в рамках реформи викладання мови.

Власне аудіовізуальна методика навчання мов була розроблена в 50-х роках минулого століття французьким лінгвістом Ф. де Сосюрмом (F. de Saussure), який на основі аудіолінгвального методу запропонував аудіовізуальний напрямок вивчення іноземних мов, специфікою якого є застосування нових технічних засобів у кореляції з лінгвістичним матеріалом. При цьому в основу обох методів були покладені концептуальні засади біхевіоризму [6].

Розвитком аудіовізуальної методики вивчення мов у подальшому займалися відомі педагоги-дидакти Р. Мішеа (R. Michea), Дж. Гугенейм (J. Guggenheim) та інші. Зокрема, П. Ріван (P. Rivenc), французький педагог і лінгвіст, наголошував на важливості поєднання зорових і слухових стимулів для ефективного запам'ятовування нових слів і структур. Р. Ладо (R. Lado) розробив теоретичні основи цього підходу, зосередившись на формуванні мовної компетенції через повторення і використання як слухових, так і зорових матеріалів. Р. Рішер (R. Richer) працював над тим, щоб вдосконалити застосування аудіовізуальних технологій в навчальному процесі, зокрема, для дітей. Учений вважав, що візуальні засоби відіграють ключову роль у створенні асоціативних зв'язків між словами і реальними об'єктами або ситуаціями [7].

Даний метод був особливо популярний у 1960-70-х роках, коли зросла доступність технологій для аудіо та відеовідтворення. Важливість цього методу полягала в його інноваційному підході до використання аудіо та візуальних засобів одночасно, що допомагало учням краще засвоювати нову мову через контекст і реалії повсякденного життя. Аудіовізуальний метод став основою для багатьох сучасних підходів до вивчення мов, особливо в контексті використання мультимедійних ресурсів [8].

В Україні аудіовізуальний метод вивчення іноземних мов також отримав визнання і викликав науковий інтерес у багатьох педагогів і лінгвістів, особливо в період 1960-70-х років, коли він і набув популярності в Європі, особливо у Франції та Німеччині, насамперед, як методика викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах і мовних школах. Цей метод особливо ефективний для людей з добре розвиненими різними

типами сприйняття (аудіальним і візуальним) і сприяє швидшому засвоєнню матеріалу завдяки багатоканальній подачі матеріалу. Аудіовізуальний метод також став основою для структурно-глобального аудіовізуального та інтегрованого аудіовізуального методів вивчення мов.

Головною метою аудіовізуального методу є швидке вивчення мови на основі розмовного лексико-граматичного мінімуму. На думку прихильників даної методики, вивчення типових мовленнєвих конструкцій, базової граматики і лексики, а також знання вербальних і невербальних поведінкових моделей носіїв мови сприятимуть легшому засвоєнню мови та розвитку мовленнєвих навичок. У даній методиці було застосовано принципи мовного випередження, глобальності, звуко-зорового синтезу.

Основні *характеристики* аудіовізуального методу:

1. Поєднання зображень і звуків: одним із ключових принципів цього методу є навчання через синтез візуальних елементів (зображення, відео, жести) і слухових елементів (діалоги, звуки). Учень бачить зображення чи ситуацію й одночасно чує мову, яка їм відповідає, що допомагає зв'язати значення безпосередньо з іноземною мовою без перекладу.

2. Контекстне навчання: метод заснований на презентації мови в конкретних повсякденних контекстах. Наприклад, учні вивчають загальні вирази в записаних діалогах або сценах із повсякденного життя, що допомагає їм зрозуміти практичне використання мови в реальному спілкуванні.

3. Наголос на розумінні на слух і вимові: оскільки метод наголошує на слуханні та мовленні, учням рекомендується розвивати навички розуміння на слух із самого початку. Вони слухають діалоги, щоб звикнути до звуків іноземної мови, інтонації та ритму. Повторення мовних структур допомагає їм покращити вимову.

4. Відсутність перекладу: на відміну від більш традиційних методів, таких як метод граматичного перекладу, аудіовізуальний метод уникає використання рідної мови в навчанні. Мета полягає в тому, щоб змусити учня думати цільовою мовою, засвоюючи значення безпосередньо без перекладу.

5. Повторне вправлення: учні слухають і повторюють речення, які вони чувають, щоб автоматизувати граматичні структури та загальні вирази. Це дозволяє їм зміцнити довгострокову пам'ять і сформувати мовні рефлекси [9].

Основними *складовими* аудіовізуального методу є:

1. Прослуховування: учні слухають діалоги, тексти або інші аудіоматеріали на іноземній мові.

2. Перегляд відео: часто використовуються відеоуроки або фільми, які допомагають зрозуміти культурний контекст та правильну вимову.

3. Повторення: учні повторюють почуті або побачені фрази для кращого засвоєння.

4. Сприйняття контексту: за допомогою поєднання візуальної та аудіоінформації, учні краще розуміють ситуації, в яких використовуються певні слова чи вирази.

До *переваг* аудіовізуального методу відносимо:

I. Покращення сприйняття та запам'ятовування. Одночасне використання аудіо (слухових матеріалів) і відео або зображень (візуальних матеріалів)

сприяє глибшому сприйняттю інформації та покращує запам'ятовування лексики й граматики.

II. Імерсивне навчання: метод занурює учнів у автентичні ситуації спілкування, що допомагає їм швидше адаптуватися до контексту реального світу.

III. Поліпшення аудіювання та вимови: часте спілкування з носіями мови під час запису покращує здатність студентів розуміти та говорити з гарною вимовою.

IV. Наближення до природного мовного середовища. Метод намагається імітувати реальні мовні ситуації через використання автентичних матеріалів – діалогів, сцен, відеороликів. Це дозволяє учням вивчати мову так, як це відбувається в реальному житті.

V. Активне використання контексту. Візуальні образи допомагають учням краще зрозуміти контекст ситуації та точніше інтерпретувати нову лексику чи граматичні конструкції, що знижує необхідність у прямому перекладі.

VI. Поступове оволодіння мовою. Аудіовізуальний метод зосереджується на поетапному засвоєнні лексичних і граматичних структур. Спочатку учень сприймає інформацію пасивно (через слухання та перегляд), а потім переходить до активного відтворення, що допомагає уникнути перевантаження новою інформацією.

Обмеження аудіовізуального методу:

1. Менший акцент на письмі: Оскільки цей метод головним чином наголошує на усному мовленні та розумінні на слух, навчання письму та читанню часто відсувається на другий план. Це підходить для початкових етапів навчання, але може обмежувати розвиток навичок письма на просунутих рівнях.

2. Потреба в технічних ресурсах: потрібне спеціальне обладнання (аудіоплеєри, відео, проектори), що може ускладнити використання методу в школах або вдома.

Таким чином, аудіовізуальний метод є ефективним для розвитку навичок говоріння й аудіювання іноземною мовою, особливо для початківців, оскільки він дозволяє більш природно та контекстно вивчати мову. Однак його часто потрібно доповнювати іншими підходами, щоб охопити всі мовні навички, включаючи читання та письмо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аудіовізуальний метод навчання іноземним мовам є важливою педагогічною технологією, яка акцентує увагу на одночасному використанні зорових і слухових каналів сприйняття для ефективного засвоєння мовного матеріалу. Хоча метод є ефективним для навчання базових навичок, він може не повністю задовольнити потреби учнів на більш вищих рівнях, де необхідні глибші знання граматики та письмових навичок. Також у методі приділяється мало уваги індивідуальним особливостям учнів. Отже, аудіовізуальний метод є потужним інструментом для початкового етапу вивчення мов, особливо в умовах, коли важливо швидко засвоїти основи розмовної мови, однак для комплексного оволодіння мовою потрібне доповнення іншими методами. Аудіовізуальний метод має великий потенціал для подальших досліджень, особливо в контексті розвитку технологій та індивідуалізації навчання. Інтеграція новітніх технологій, розвиток

сучасного лінгвістичного інструментарію та розробка нових мультимедійних матеріалів можуть зробити цей метод ще більш ефективним і популярним у майбутньому. Зважаючи на це, перспективними напрямками досліджень у контексті даної наукової розвідки можуть стати: використання аудіовізуального методу як інструменту адаптації до різних стилів навчання – майбутні дослідження можуть бути спрямовані на розробку індивідуалізованих навчальних програм, що

враховують тип навчання кожного учня та надають матеріали у найбільш зручній для них формі; вивчення можливостей використання аудіовізуального методу в дистанційних формах навчання, що передбачає створення інтерактивних навчальних платформ, мобільних додатків і мультимедійних курсів, які дозволяють учням вивчати мову в комфортному для них темпі та візуальному середовищі тощо.

Список використаної літератури

1. Канонік Н., Ковальова К., Трубіщина О. Сучасні методики навчання іноземної мови у ЗВО. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім.І. Франка*. Дрогобич: «Гельветика», 2022. Вип. 55. Т. 1. С. 303–310.
2. Нікіфорова С.М., Пивоварова Н.І., Пивоварова О.І. Еволюція методів навчання іноземної мови. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. Вип. 46. С. 70–91.
3. Дешко С., Лихочвор Л., Гуня Л., Добош І. *Альтернативні методи навчання іноземних мов*. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1838> (дата звернення: 13.08.2024).
4. Жлуктенко Ю.О. *Навчання іноземних мов за методичною системою Ч. Фріза*. Київ: Рад. школа, 1989. 105 с.
5. Вишневецький О.І. *Методика навчання іноземних мов: навч. посіб.* Київ: Знання, 2011. 206 с.
6. Довганич М. В. До питання застосування аудіолінгвального методу навчання іноземних мов. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Випуск 2 (39). С. 74–76.
7. Richards J.C., Rodgers T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. NY: Cambridge University Press, 2001. 232 p.
8. Puren C. De la méthodologie audiovisuelle première génération à la didactique complexe des langues-cultures. *Éla. Études de linguistique appliquée Revue de didactologie des langues-cultures et de lexiculurologie*. 2002. № 127. P. 321–337.
9. Ivan M. La méthode structuro-globale audio-visuelle (S.G.A.V.). *Dialogos*. 2006. №14. P. 16–20.

References

1. Kanonik, N., Kovalova, K., & Trubitsyna, O. (2022). Suchasni metodyky navchannia inozemnoi movy u ZVO [Modern methods of teaching a foreign language in institutions of higher education]. *Current issues of humanitarian sciences: interuniversity collection of scientific works of young scientists of the Drohobych State Pedagogical University named after I. Franko*, 55, 1, 303–310. [in Ukrainian].
2. Nikiforova, S.M., Pyvovarova, N.I., & Pyvovarova, O.I. (2019). Evoliutsiia metodiv navchannia inozemnoi movy [Evolution of foreign language teaching methods]. *Theory and methods of teaching and education*, 46, 70–91. [in Ukrainian].
3. Deshko, S., Lykhochvor, L., Hunia, L., & Dobosh, I. (2024). Alternatyvni metody navchannia inozemnykh mov [Alternative methods of learning foreign languages]. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1838> [in Ukrainian].
4. Zhluktenko, Yu.O. (1989). *Navchannia inozemnykh mov za metodichnoiu systemoiu Ch.Friza* [Learning foreign languages according to the methodical system of C. Fries]. *Radianska shkola*. [in Ukrainian].
5. Vyshnevckyi, O.I. (2011). *Metodyka navchannia inozemnykh mov: navchalnyi posibnyk* [Methods of learning foreign languages: a study guide]. *Znannia*. [in Ukrainian].
6. Dovhanych, M.V. (2016). Do pytannia zastosuvannia audiolinhvalnoho metodu navchannia inozemnykh mov [On the issue of using the audio-lingual method of teaching foreign languages]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: «Pedagogy. Social work»*, 2 (39), 74–76. [in Ukrainian].
7. Richards, J.C., Rodgers, T.S. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
8. Puren, C. (2002). De la méthodologie audiovisuelle première génération à la didactique complexe des langues-cultures. *Éla. Études de linguistique appliquée Revue de didactologie des langues-cultures et de lexiculurologie*, 127, 321–337. [in French].
9. Ivan, M. (2006). La méthode structuro-globale audio-visuelle (S.G.A.V.). *Dialogos*, 14, 16–20. [in French].

Стаття надійшла до редакції 30.09.2024 р.

Стаття прийнята до друку 01.10.2024 р.

Leshchuk Halyna

Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor
Department of Romanic and Germanic Philology
Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

Stefanchuk Bohdana

Assistant
Department of Romanic and Germanic Philology
Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

AUDIOVISUAL METHOD IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES

Abstract. The article reveals the essence of the audiovisual method of teaching foreign languages. The main methods of learning foreign languages are characterized (grammatical translation, audio-lingual, communicative, immersive, direct, suggestive, neurolinguistic methods). The history of the emergence of the audiovisual method is traced

and the contribution of various scientists to its development is analyzed (P. Rivan, R. Lado, R. Richer). It is noted that the audiovisual method of learning foreign languages is a teaching method based on a combination of auditory (audio) and visual (video) stimuli, i.e. the defining feature of the method is the simultaneous use of sound and image. The importance of the method in the context of further development of multimedia resources is emphasized. The main characteristics of the method are presented: combination of images and sounds, contextual learning, emphasis on listening comprehension and pronunciation, lack of translation, repeated practice. Determined components of the method: listening, watching videos, repetition, perception of context. Advantages and disadvantages of the method are outlined. The advantages of the audiovisual method include: improving perception and memorization, immersive learning, getting closer to the natural language environment, active use of the context, and gradual mastery of the language. The limitations of the audiovisual method are: less emphasis on writing, the need for technical resources, which can make it difficult to use the method in schools or at home. Prospects for further research of the audiovisual method and its potential are indicated, especially in the context of technology development and individualization of education. It was concluded that the audiovisual method is a powerful tool for the initial stage of language learning, but it needs to be supplemented with other methods for comprehensive language acquisition.

Keywords: audiovisual method, foreign language, method, foreign language learning.